

Мося Ірина Анатоліївна,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий
 співробітник лабораторії науково-методичного
 супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
 Інституту професійної освіти НАПН України*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Забезпечення високих рівнів якості професійної підготовки фахівців у коледжах детерміновано тими викликами, які постали сьогодні перед вітчизняною освітою. Натомість незмінними чинниками модернізації, удосконалення освітнього процесу залишаються декілька основних, генеральних факторів: хто здійснює діяльність, пов'язану з навчанням, вихованням, розвитком особистості студента; кого навчають, як сумлінно студенти опановують компетентності, здобувають кваліфікації; чому навчають майбутніх техніків, технологів, менеджерів, який навчальний матеріал відібрано до освітніх програм; як, якими методами, формами, технологіями здійснюється освітній процес. Важко сказати, що головніше, але, безумовно, роль викладача в освітньому процесі, його професіоналізм, майстерність організації продуктивної педагогічної взаємодії залишається вкрай важливою.

Педагогічна діяльність викладача завжди була предметом наукових дискусій, її досліджували психологи, філософи, соціологи, педагоги на всіх етапах розвитку професійної освіти. Цей й не дивно: інновації в освіті, нові концепції, освітні парадигми, теорії виховання особистості як би «заземляються» в діяльності викладача, перетворюються на щоденну буденну практику. Згадаймо актуальний нині компетентнісний підхід у професійній освіті, впровадження технологій змішаного навчання, цифровізацію освітнього процесу, дистанційне і проєктне навчання. Справедливо виникає питання: які риси, ознаки, властивості, винятковості мають бути притаманні сучасній педагогічній діяльності викладача, щоб він уміло переборював наявні суперечності освітнього процесу, враховував динамічні зміни у змісті освіти, володів високим рівнем цифрової культури, швидко опановував інноваційні технології навчання. Орієнтуючись на дослідження ученими характеристик і властивостей педагогічної діяльності (О. Алексюк, Г. Балл, Н. Бібік, М. Головань, С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Зязюн, А. Кузьмінський, В. Лозова, П. Лузан, А. Москаленко, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Радкевич, В. Семиченко, В. Стрельников, В. Теслюк), результати власного наукового пошуку висвітливо особливості діяльності викладача закладу фахової передвищої освіти.

Предметом педагогічної діяльності викладача коледжу є організація освітньої діяльності студентів, спрямована на освоєння ними предметного соціокультурного досвіду як основи та умови розвитку. Об'єктом педагогічної діяльності викладача є учень, студент, вихованець. Це дуже складний об'єкт діяльності, і саме у цьому винятковість педагогічної діяльності, саме це відрізняє її від інших видів. У чому ж його складність?

Насамперед, складність об'єкта педагогічної діяльності детермінується певними суперечностями, зокрема між індивідуальними потребами особистості та вимогами нового соціального інституту, можливостями їх задоволення. Виховні впливи педагога мають на меті певні зміни в особистості вихованця, але кожен студент (об'єкт педагогічної діяльності) – неповторна особистість, зі своїми інтересами, потребами, цінностями, уподобаннями. З одного боку педагогічна діяльність має на меті виховання і розвиток особистості студента, а з іншого – пріоритети мають надаватися самоосвіті, самовихованню, саморозвитку майбутнього фахового молодшого бакалавра. Розв'язання вказаних суперечностей – у забезпеченні індивідуального та диференційованого підходів до виховання кожного здобувача, у створенні умов для розвитку особистості студента, зокрема через проєктування освітньо-розвивального середовища.

Вкрай важливою особливістю педагогічної діяльності є й те, що, порівняно зі спортивною, мистецькою, науковою чи іншими її видами, вона розрахована на досить тривалий проміжок часу. Кінцевий результат як мета діяльності віддалений фактично на 4-5 років. Саме цим варто пояснювати впровадження в освітній процес педагогічних технологій, які дозволяють розподілити освітній процес на певні етапи, досягнення цілей на кожному з яких і забезпечує необхідний кінцевий результат.

У структурі будь-якої діяльності вчені обґрунтовано виділяють засоби як невід'ємний складник того середовища, де розгортається освітня діяльність. Особливістю педагогічної діяльності є те, що, на відміну від інших її видів, засобів дуже багато: прилади, обладнання, устаткування, що використовуються для передачі інформації (вже не говорячи про електронні освітні ресурси). Вибір необхідних засобів викладач часто здійснює інтуїтивно, орієнтуючись на досвід колег, традиції при викладанні певної навчальної дисципліни тощо. Відтак, проблема оптимізації вибору засобів педагогічної діяльності може бути предметом самостійного наукового дослідження.

До особливостей педагогічної діяльності відносимо й той факт, що в перебігу її здійснення результати вкрай важко фіксувати. Наприклад, розвиток моральної свідомості, порядності, чесності, спрямованості особистості, інтереси, потреби, мотиви, інші показники розвитку вихованості дуже важко діагностувати. Саме ця особливість педагогічної діяльності і дає відповідь на питання: чому учені пасивні у висвітленні методики діагностики афективної і психомоторної сфер особистості (таксономія Б. Блума), тоді як маємо розмаїття методик оцінювання рівнів когнітивного домена.

Освітня діяльність студента відбувається за наявності крім цілеспрямованого педагогічного, ще й інших впливів на нього. На розвиток особистості студента впливають засоби мас-медіа, соціальні групи за інтересами, врешті, найближче оточення – сім'я. Ці зовнішні впливи як єдність умов природного і соціального середовища, сприяють життєдіяльності здобувача освіти, його навчанню, праці. А тому завданням педагога і є впорядкування цих впливів, забезпечення рівня актуального розвитку особи.

Нарешті, вкрай важливою особливістю педагогічної діяльності є численність функцій, які виконує викладач. На це досить переконливо вказує В. Семиченко, відзначаючи такі її характерні риси: а) педагогічній діяльності притаманна поліфункціональність. Перед учителем стоїть завдання: в кожній події шкільної діяльності знаходити множинний сенс (освітній, виховний, розвивальний); б) характерною ознакою педагогічної діяльності є варіативність, відсутність звичної жорсткої детермінованості подій; в) педагог постійно має діяти водночас у кількох «вимірах»: прогнозуванні подальших подій, поточному спонтанному реагуванні, співвіднесенні прогнозу з фактичним перебігом подій, внесенні корективів, ретроспективному аналізу; г) для педагогічної діяльності характерна така істотна ознака, як інтегративність; д) будь-яка подія педагогічної діяльності потребує багаторівневої взаємодії, у процесі якої вчитель повинен мобілізувати учня на спільні дії, стимулювати його активність, контролювати якість виконання, оцінювати результати, співвідносити свої дії з діями колег, вчасно вносити корективи, прогнозувати подальший розвиток подій та ін.; е) діяльність педагога – це постійне пізнання: ситуації, учня, себе, соціального оточення, умов взаємодії; ж) професійна педагогічна діяльність ставить виконавця перед необхідністю обмежувати багатоаспектність відносин і поведінки.

Умови педагогічної діяльності відрізняються від інших професій типу «людина – людина» високою нервово-емоційною напруженістю, яка постійно підвищується із зростанням потоку інформації, індивідуалізацією і диференціацією роботи із студентами. Викладач виконує дуже багато видів робіт: викладання – виховання; наукові дослідження; науково-методична робота; пропагування наукових знань; профорієнтаційна робота; підготовка електронних підручників, навчальних і наочних посібників тощо. На умови його діяльності негативно впливає монотонність праці, нерівномірне денне навантаження, циклічність освітнього процесу, незмінність навчальних програм, перевага розумових дій над руховою активністю тощо.

Ураховуючи особливості педагогічної праці викладача коледжу, варто розробити докладну методику активізації його діяльності, запропонувати технології особистісного самовдосконалення, методики саморегуляції психічних станів та ін. На цих аспектах і зупинимо увагу у подальших наукових розвідках.

Нестор Марія Іванівна,

викладач-методист,

Державний вищий навчальний заклад

«Новороздільський політехнічний фаховий коледж»

**АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ
ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В
ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ**